

**Posudek oponenta dizertační práce Mgr. Martiny Ptáčnickové, roz. Kojetínové,
„Pražská honorifikační urbanonyma v období 1945–1989
a jejich podíl na formování identity socialistického velkoměsta“
předkládané v roce 2019 na Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK**

I. Stručná charakteristika práce

Výzkum i texty Mgr. Martiny Ptáčnickové pro mě nejsou novinkou – sleduji je se zájmem již několik let, ne pouze proto, že navazují na téma, kterému jsem se dříve věnoval, a rozvíjejí jej, ale hlavně přinášejí originální přístupy do výzkumu urbanonymie a otevírají nové badatelské problémy. Proto jsem se rád ujal role oponenta dizertační práce kolegyně Ptáčnickové, která shrnuje její několikaletý výzkum věnovaný vývoji pražské urbanonymie ve 2. polovině 20. století.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Posuzovaná dizertační práce navazuje na nejlepší tradice české pragmaticko-komunikačně zaměřené onomastiky a aplikuje, v duchu této tradice, mezioborový přístup na výzkum urbanonymie konkrétní lokality. Za nejhodnotnější, inovativní a inspirativní považuji zejména kapitoly věnované výzkumu urbanonymie pražských sídlišť, analýze pojmenovací soustavy stanic metra a kapitolu pojednávající o výzkumu nestandardizované (živé) toponymie, včetně předloženého materiálu a jeho analýzy.

Celkově se jedná o kvalitní odborný text, který doporučuji k obhajobě.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Velkou autorčinou výhodou je její schopnost srozumitelně a čtivě sdělovat odborné téma a prezentovat zjištění svého výzkumu; k atraktivitě prezentace tématu přispívají rovněž vhodně zvolené přílohy (nedostatkem je pouze jejich chybějící seznam). To činí z práce text, který po úspěšné obhajobě nepochybně nezůstane uzavřen v univerzitním archivu.

Text je strukturován logicky, autorka postupuje od obecných a metodologických problémů ke konkrétnímu materiálu a jeho analýze. Jedinou výhradu mám k analytické kapitole 3, která je sice vnitřně dále členěna, ale její více než 110stránkový rozsah z ní činí zbytečně velký blok textu, v němž se některá témata ztrácejí – rozdělení na tři až čtyři samostatné kapitoly by přispělo k větší přehlednosti dizertační práce a zvýraznilo by analyzovaná témata.

2. Formální úroveň práce

Po formální a jazykové stránce se jedná o text vyvrálé badatelky, která dokáže jasně a čtivě – což nebývá běžnou vlastností graduačních prací – formulovat svá zjištění a „vyprávět“ příběh

provedeného výzkumu, v tomto případě moderní pražské urbanonymie. Oceňuji zařazení specializovaných kapitol, jakýchsi případových studií, např. o peripetiích pojmenování náměstí Jana Palacha či vývoji názvů stanic metra, které text odlehčují, aniž by mu však ubíraly na odbornosti. Text je precizně edičně zpracován; při pečlivém čtení jsem našel pouze několik drobných formálních prohrěšků a „neučesaných“ formulací.

3. *Práce s prameny či s materiálem*

Bohatá bibliografie sekundární literatury (s. 173–201) i její prezentace v úvodních kapitolách svědčí o autorčině schopnosti pracovat s odbornými texty, a to formou jejich kritického čtení a zhodnocení, popř. navrhování vlastních řešení. Zde mám jedinou připomínku, jež se týká zdrojů, které autorka použila při shromažďování standardizované urbanonymie. Po mém soudu by bylo dobré, nejen pro daný text, ale i z důvodů možné reduplikace zvolené metody dalšími badateli, podrobněji popsat a zejména zhodnotit analyzované prameny a další zdroje, a to jak z hlediska jejich charakteru, tak využití pro výzkum urbanonymie.

4. *Vlastní přínos*

Dizertační práci kolegyně Kojetínové jsem již v úvodu posudku zhodnotil jako kvalitní text, který dokládá autorčinu badatelskou kompetenci a může být podkladem pro udělení titulu Ph.D.

Kromě komplexního zpracování tématu vývoje pražské urbanonymie v letech 1945–1989 z různých perspektiv (historické a administrativní pozadí, motivační a slovtvorná analýza) vidím hlavní přínos práce v tom, že autorka zdařile skloubila analýzu písemných pramenů s vlastním terénním výzkumem. Využití obou způsobů nebylo nahodilé, ale promyšleně vedlo k získání materiálu jak pro popis vývoje standardizované (oficiální), tak nestandardizované (neoficiální, živé) urbanonymie, který byl následně analyzován. V českém prostředí se tak jedná o první takto komplexně pojatou práci, která je významná nejen z hlediska onomastiky, ale je také otevřena další mezioborové interpretaci (historie, sociologie, geografie).

IV. Dotazy k obhajobě

Při čtení textu dizertace kolegyně Ptáčnickové mě napadaly desítky otázek, které však nebyly kritického charakteru, ale byly vyvolány mojí čtenářsko-badatelskou zvědavostí. Zde tedy uvádím ty nejzásadnější, které slouží jako podklad pro diskuzi v průběhu obhajoby.

1) Autorka v práci shromáždila a analyzovala několik desítek živých toponym, jež získala především prostřednictvím terénního výzkumu. Vedle názvů typu *Fošovka*, *Kachlíkárna*, *Kulaťák* soubor obsahuje také pojmenování *Máj-nemaj* (OD Máj), *Marta* (plynojem), v jejichž případě spíše než o každodenním komunikačním používání lze uvažovat o okazionálním užití. Zajímalo by mě tedy, jak autorka v průběhu výzkumu ověřovala skutečné užívání sledovaných pojmenování a také, jaké kritérium, např. frekvenční, volila pro zařazení/nezařazení jména do slovníku.

2) Na s. 56 jsou uvedeny pojmenovací motivy honorifikačních jmen, které sloužily jejich následné klasifikaci. Jak autorka řešila problém, kdy jedna osoba byla spisovatelem, jenž byl rovněž politicky angažovaný, nebo politikem, který byl současně vojenským činitelem, apod.?

3) Na s. 112–116 autorka sleduje dynamiku vývoje honorifikačních jmen. Domnívám se, že není vhodné používat tak detailní členění strukturních modelů, neboť samotná antroponyma v jejich základech řídí podobu výsledného urbanonyma – od příjmení *Ciolkovskij* bude utvořen vždy a pouze uliční název *Ciolkovského*, není možné typ *Libušina* hodnotit jako název odvozený pouze z rodného jména – příjímí ani příjmení kněžny Libuše neznáme; význam to má pouze v případě jmen typu *Marx* > *Marxova*, nebo *Karla Marxe*.

4) Na s. 34 se píše: „Do soustavy protektorátních urbanonym nepronikla jména, která by oslavovala nejvyšší nacistické představitele. Žádné pražské prostranství nezískalo např. jméno Adolfa Hitlera, neboť ten si to údajně nepřál,“ přičemž autorka odkazuje na zdroj, kterým je diplomová práce Olgy Kuthanové. To ale není úplně pravda, neboť např. dnešní *Masarykovo nábřeží* neslo v letech 1942–1945 název *Reinhard-Heydrich-Ufer* (viz Lašťovka a kol., 1997/1, s. 445).

Jak vypadá srovnání Prahy s jinými velkými českými městy, popř. čím vysvětlit absenci tohoto typu urbanonym v době protektorátu?

V. Závěr

Práci kolegyně Ptáčnickové jsem si přečetl se zájmem a potěšením. Jedná se o poučený a vyzrálý text, který by si po jistých úpravách zasloužil publikování ve formě monografie. Navzdory skutečnosti, že jde primárně o odborný text, atraktivita tématu a zejména přístupný způsob prezentace a čtivost mu dávají do vínku potenciál oslovit nejen akademiky, poučené laiky, ale i širokou veřejnost vůbec.

Předložená dizertační práce Mgr. Martiny Ptáčnickové **splňuje požadavky** kladené na dizertační práci, a proto ji **doporučuji k obhajobě** a předběžně ji klasifikuji jako **prospěla**.

V Ostravě 18. 11. 2019

doc. Mgr. Jaroslav David, Ph.D.,
Katedra českého jazyka
Filozofické fakulty Ostravské univerzity
Reální 5, 701 03 Ostrava
E-mail: jaroslav.david@osu.cz